

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

prosinec 2002 / ročník 3

Ludwig von Mises na „politickém trhu“

Josef Šíma

Ludwig von Mises (1881–1973) patří mezi největší světové ekonomy. V roce 1920 ve svém slavném článku „Ekonomická kalkulace v socialistickém společenství“ teoreticky zdůvodnil, proč nutně musí dojít k rozvratu hospodářství socialistických ekonomik a proč obyvatelstvo zemí, které se vydají na cestu socialistického experimentu, skončí v chudobě. V roce 1924, když mu bylo nabídnuto místo v představenstvu jedné z největších evropských bank – banky Creditanstalt, odmítl se slovy: „Nechci, aby moje jméno bylo spjato s krachem této banky.“ Věděl totiž, díky vlastní originální teorii hospodářského cyklu, jak dopadá hospodářství, které je inflační politikou centrální banky hnáno do umělého *boomu*, a byl proto schopen předpovědět příchod velké hospodářské krize v době, kdy – stejně jako v 90. letech, ale i dnes – se většina ekonomů rozplývala nad stabilitou a prosperitou, kterou centrální banka zajišťuje. V době, kdy téměř všichni autoři odsuzují principy *laissez faire* klasického liberalismu a hledají přinejlepším třetí cestu mezi kapitalismem a socialismem, píše Mises monografii *Liberalismus*, osamoceně hájí principy svobody a ukazuje jejich aplikaci na široké spektrum společenských aktivit – ukazuje na nenávisť a nepřátelství, které pošlapání liberálních zásad vytváří mezi národy, odhaluje skrytý socialismus v dílech „liberálních“ myslitelů v čele s J. S. Millem a také ukazuje na nemožnost existence stabilní „třetí cesty“. V době, kdy autoři hlavních učebnic ekonomie koketují se socialismem a opěvují úspěchy plánování v Sovětském svazu, píše jedno z nejučenějších pojednání o ekonomii „v širších souvislostech“, která kdy spatřila světlo světa – *Human Action*. V době, kdy metodologové věd svedlo „kouzlo“ pozitivismu, rozvíjí a dále upřesňuje apriorní zakotvení ekonomické vědy. (Podrobné pojednání o základních pilířích Misesova učení a jeho přínosu lze najít v doslovu k Misesově Liberalismu nazvaném „Ludwig von Mises a Liberalismus“ od H-H. Hoppeho. Knihu vydal Liberální institut v roce 1998.) Mises neplul s proudem – byl ryzí vědec usilující o poznání pravdy bez ohledu na módní podobu otevřeného, či skrytého socialismu a socialistické propagandy, jež ovládala jeho dobu.

Proti veškeré této šílené agitaci existuje jen jedna dostupná zbraň: rozum. Pouhý zdravý rozum stačí k tomu, aby zabránil člověku propadnout klamným představám a prázdným frázím.

Touto nadčasovou tezí Mises končí svou *Byrokracií*; knihu, která navzdory své útlosti a „populárnosti“ představuje jeho další primát. Tuto knihu Mises vydává v roce 1944. Tato doba se vyznačuje tím, že poté, co ekonomové ve své většině zavrhlí *laissez faire* a vyslovili se pro aktivní politiku státu, začali z jakéhosi důvodu *předpokládat*, že vláda bude konat dobro a zjedná nápravu všech nepříznivých jevů (zabráni hospodářským krizím, odstraní nezaměstnanost...) – bude se jednat, jak říkával Keynes, o „vládu eko-

nomické aristokracie“. Mises ale na rozdíl od těchto lidí *znal* ekonomii a věděl, že ekonomie je vědou o *lidském* jednání. Jeho *praxeologie*, která v sobě zahrnovala i ekonomii, nebyla pouze o dělnících či o kapitalistech, ani výlučně o lidech v nestátním sektoru. Předmětem jejího zkoumání byli *všichni* lidé, tedy včetně úředníků, politiků a ministrů. Mises proto nemusel, tak jak o mnoho let později činili ti lepší z *mainstreamových* ekonomů, doplňovat analýzu chování lidí na trhu o speciální pohled na jednání v politice. Analýza povahy politických vztahů byla logickou součástí Misesovy praxeologie – ekonomie. Ekonomie je zde, aby nám vysvětlila, zda jisté opatření povede k bohatství, či chudobě, aby ukázala, zda předkládaná politika bude mít následky, jež se od ní čekají. Pouze dobrý úmysl (je-li vůbec dobrý) nestačí. Ekonomické zákony platí stále bez ohledu na barvitost rétoriky, která dané opatření doprovází, a *předpokládat* konání dobra je neuvěřitelně naivní.

Ekonomie nám umožňuje zachovat si celistvý obrazek o vzájemných společenských souvislostech. Mises dobře věděl, že samotná byrokratizace s sebou nese jisté problémy (a přesto byrokratickou správu jistých oblastí – např. policie – považoval za nutnou). Uvědomoval si však také, že jakmile se byrokratizace dále rozšiřuje, stává se sama zdrojem své další expanze. Byrokrat totiž nemá nástroj, který by mu umožnil poznat, zda svou aktivitou bohatství tvoří, nebo jím plýtvá. Argument o nemožnosti racionální ekonomické kalkulace za socialismu zde ukazuje svou platnost v oblasti analýzy byrokracie. Jak poeticky vysvětluje Mises:

Podnikateli v kapitalistické společnosti vydává výrobní faktor prostřednictvím své ceny varování: Nedotýkej se mě, jsem vyčleněn pro uspokojení jiných, naléhavějších potřeb. Ale v socialismu jsou tyto výrobní faktory němé.

Jelikož byrokrat své služby neprodává, a neví proto nic o tom, zda vůbec prospívá ostatním lidem (zda jim nebere víc, než dává), je připraven o měřítko své užitečnosti ve vztahu k aktivitám ostatních lidí. Ztrácí tolik důležitou vazbu na zbytek společnosti. Je sám a neví –

”Kdo není schopen svým spoluobčanům sloužit, ten se jim snaží vládnout.”

Ludwig von Mises

nemůže vědět, co má dělat, aby neškodil. Nemůže pracovat tak, aby neplýtval. Chybí-li mu vazba na ostatní společenské procesy, soustřeďuje se na svůj malý vysek světa a nezajímá se o zbytek. Snaží se hledat problémy ve svém poli zájmu a těm se věnovat. Pakliže je řeší, řeší je izolovaně (a nikdy nemůže jinak). Jelikož neví a nestará se o to, jaké ztráty působí, když využívá zdroje z donucení odevzdané lidmi ve formě daní, neví nic o nákladech své činnosti.

Problém v jeho očích vypadá následovně: *V odvětví X je potřeba zvýšit výdaje na službu Y. Je na mně, abych to zajistil.* Řešení těchto problémů úředníky je univerzální – více peněz, které z rozpočtu utratí. V této situaci ale úředník nemůže konat dobro, i kdyby chtěl! Jak může ekonom něco takového předpokládat! Mises, na rozdíl od zaslepených obhájců státních zásahů, předpověděl, co v této situaci nastane.

Podrobné zkoumání takové politiky z hlediska ekonomické teorie musí nutně prokázat její bezvýslednost. Z tohoto důvodu je ekonomie byrokraty tabuizována. Naproti tomu vlády požadují takové specialisty, kteří své bádání omezí na úzkou sféru, aniž by se starali o další souvislosti té které politiky. Teoretik trhu práce se zabývá pouze bezprostředními výsledky politiky zaměstnanosti, teoretik v oblasti zemědělství zase jenom navýšením zemědělských cen. Oba dva sledují problematiku pouze ze zorného úhlu té zájmové skupiny, která bude z daných opatření bezprostředně těžit, a nedbají celkových společenských dopadů. Nejsou ekonomové, ale vykladači státních aktivit v rámci jednotlivého úseku státní správy.

Pod vlivem zásahů vlády do soukromého podnikání se jednotnost vládní politiky už dávno rozpadla do špatně sladěných částí. Pryč jsou dny, kdy bylo ještě možné o nějaké vládní politice hovořit. Ve většině zemí dnes každé ministerstvo sleduje jiné cíle, a brání tak jiným ministerstvům v jejich snahách. Ministerstvo práce se domáhá vyšších mzdových sazeb a nižších životních nákladů. Ministerstvo zemědělství též vlády však usiluje o vyšší ceny potravin a ministerstvo obchodu se pokouší ceny tuzemského zboží prostřednictvím cel zvednout. Některé úřady potírají monopoly, jiné úřady jsou posedlé tím, aby pomoci cel, patentů a jiných prostředků vytvořily podmínky, které jsou pro vznik monopolu potřebné. Každý úřad se přitom zaštiťuje názory expertů se specializací v daných oborech.

Jak snadné je říci: *Sem trh nepatří, tady je třeba uspokojovat důležité lidské potřeby. Ty zajistí stát!* Trh ale není zdivočelé zvíře, které ze všeho nejradyji připravuje lidi o práci a plodí chudobu. Trh je pouhým označením pro mírumilovné dobrovolné aktivity lidí, kteří si vzájemně směňují plody své práce, aby si spoluprací pomohli uspokojit více svých potřeb. Tato spolupráce dává vzniknout penězům a cenám, které sladují veškeré lidské aktivity takovým způsobem, že omezují plýtvání. Nevládne-li někde trh, pak tam nevládne dobrovolnost, ale donucení, a následkem toho neexistují ceny, a proto dochází k plýtvání a chaosu. Hospodářství se rozpadá na oblasti, kde nevládne trh – moderními příklady jsou zdravotnictví, školství, silnice atd., tedy oblasti, kam údajně trh nepatří. Misesův argument o nemožnosti kalkulace se zde vynořuje na povrch a čeká na vyřešení. Kdo chce obhajovat byrokratické řízení namísto trhu, mu

sí se s ním vypořádat.

Všem odborníkům, ať již podnikatelům či ostatním, je zcela jasné, že jsou závislí na přáních spotřebitelů. Každodenní zkušenost je učí, že v kapitalismu je jejich hlavní úlohou sloužit zákazníkům. Takoví specialisté, kteří základní společenské otázky opomíjejí, cítí takové „nevůli“ jako ponižování a chtějí být osvobození. Vzpouře vyvolané takovými to prostoduchými experty jsou jednou z největších sil, které pohánějí všeobecnou byrokratizaci kupředu.

V zestátněných systémech se totiž problémy budou množit. Jak jsme řekli, dobrý úmysl nestačí, je potřeba, aby se v jednotlivých odvětvích neplýtvalo a aby existovala možnost porovnání naléhavosti potřeb v jiných odvětvích. To však bez cen není možné. Proto se bude dále plýtvat a problémy se budou řešit stále většími výdaji z veřejných rozpočtů. To se však postupně začne líbit podnikům, které se stanou součástí státního byrokratického systému, jelikož budou žít ze státních zakázek v prostředí, kde neexistuje trh – tedy konkurence a tlak na zvyšování kvality a snižování nákladů. Samy tyto skupiny začnou požadovat další a další regulaci.

Charakteristickým rysem nynější politiky je trend k nahrazení svobodného podnikání vládní regulací. Vlivné politické strany a zájmové skupiny v rozsáhlé míře žádají státní regulaci všech ekonomických aktivit, úplné vládní plánování a zestátnění podnikání. Jejich cílem je plná vládní kontrola vzdělávání a socializace zdravotnictví. Neexistuje sféra lidské činnosti, kterou by nebyli připraveni podřídit autoritativní kontrole. V jejich očích je státní regulace všelékem na jakoukoli nemoc.

Tím státní, případně státem regulovaný sektor roste. Inherentní problém byrokracie začíná vytvářet podmínky k dalšímu zvýšení byrokratizace. Firmy začínají volat po státní regulaci a mnohdy také po vyšších daních, clech apod.

Daň z příjmu jim zabraňuje nahromadit více kapitálu, zatímco začátečníkovi brání nahromadit vůbec nějaký kapitál. Je tedy odsouzen k tomu být vždy jen malým podnikatelem. Velké firmy jsou tak chráněny proti nebezpečí, které hrozí ze strany vynalézavých začátečníků. Nejsou ohrožovány konkurencí.

Tím se však podnikání dále dostává do područí byrokratického managementu. Finanční úřady začínají rozhodovat o tom, co jsou oprávněné náklady, podniky se začínají starat více o to, aby si zajistily přízeň státních úředníků, než o zákazníka, a jmenují na nejvyšší posty osoby spřízněné s lidmi u moci, kteří zase přinášejí svou špetku byrokratismu do soukromých firem. Čím více lidí se do těchto vztahů zapojuje,

tím silněji začíná ve společnosti převažovat byrokratické myšlení a tím více sílí moc státu. A situace se zhoršuje. Stále je tu totiž proces, pomocí něhož jsou voleni vládci – dnes je jím demokracie.

Byrokrat není jenom zaměstnancem státu. Na základě demokratické ústavy je současně voličem a jako takový součástí státu, tedy svého zaměstnavatele. Nachází se ve zvláštní situaci: je jak zaměstnavatelem, tak i zaměstnancem. A jeho finanční zájem jakožto zaměstnance převyšuje jeho zájem jakožto zaměstnavatele, neboť mnohem více peněz z veřejných zdrojů pobírá, než kolik sám na daních přispívá.

Tento zdvojený vztah se stává tím významnější, čím více lidí se na výplatní listině státu nachází. Byrokrat jako volič usiluje mnohem více o zvýšení platu než o udržení vyrovnaného státního rozpočtu. Jeho hlavní snahou je co možná nejvíce nafouknout objemy výplat... Žádná zastupitelská demokracie nemůže obstát, jestliže velká část voličů stojí na výplatní listině státu. Jestliže se poslanci nepovažují více za věrné zmocněnce daňových poplatníků, nýbrž za představitelé příjemců platů, mezd, subvencí, podpor v nezaměstnanosti a jiných dobrodíní z daňového hrnce, pak je s demokracií amen.

V co se nám přetvořil onen zbožštělý stát, který má napravovat „selhání trhu“, „dolaďovat ekonomiku“..., jak to navrhuje Misesovi kolegové – uznávaní a oslavovaní profesori ekonomie? V co se proměnily jejich zářné zítřky, které jejich „ekonomická aristokracie“ měla zařídít? Mises svou logickou a srozumitelnou analýzou ukazuje, že se jednalo od samotného počátku o utopii, která si nezádá nic s utopií marxistickou. Intervencionismus a státní regulace nenastolí řád – stejně jako jej nemůže nastolit přímý socialismus. Nastolují pouze „plánovaný chaos“. Vidíme, že jsme se ocitli v systému, který sám dále degeneruje. Státní úředníci požadují další regulace, firmy při svém srůstání se státem volají po nových regulacích, voliči chtějí větší přerozdělování a usilují o zaměstnání ve státní správě, sociální dávky apod. Politici jejich požadavkům rádi vyhoví. Nade vším trůní „sektorová experti“, kteří trusí rady o nutnosti „stabilizační“ politiky v zemědělství i průmyslu, o potřebě vyjmout zdravotnictví a výstavbu bytů z působnosti trhu, obhajují státní dotace při zakládání podniků a přesvědčují veřejnost o nutnosti boje monopolní centrální banky proti inflaci regulací úrokových měr a tištěním peněz. Vzdělávací systém, který vybavuje studenty poznatky o světě, v němž žijí, jim neukazuje alternativu. Je totiž také v rukou byrokratů – centrálně řízen a financován. Byrokrat dobře zná jeho význam. „Univerzity dlužily diktátorům cestu,“ podotýká Mises.

Kruh se uzavřel. Společnost se zcela byrokratizuje. Motivace uvnitř tohoto systému jsou nastaveny tak, že obrát k lepšímu

nelze očekávat. Od občanů přes firmy k demokratickému politickému systému – vše jen plodí další a další státní regulaci. Tak končí svět na doporučení profesorů ekonomie, kteří Misesa označovali za doktrináře. Smutná podívaná.

Mises a teorie veřejné volby

Ludwig von Mises tak daleko dříve než ostatní ukázal na plytkost a nebezpečí naivního technokratického pohledu ostatních ekonomů. Až několik let po jeho zásadních příspěvcích k ekonomické vědě se začala z ekonomického *mainstreamu* vydělovat tzv. teorie veřejné volby. Ta „překvapivě“ sdělila světu, že úředníci jsou lidé, a nikoli andělé, a při svých rozhodováních sledují vlastní zájmy. Že existují zájmové skupiny, které prosazují prostřednictvím státu své zájmy. V důsledku těchto tvrzení byla zařazena na okraj názorového spektra a označena za projev „extrémního liberalismu“. Ten, kdo četl Misesovy knihy a knihy ostatních rakouských ekonomů, se musel jen usmívat nad „objevností“ tohoto poznatku a „radikálností“ učení teorie veřejné volby. Teorie veřejné volby ale bohužel přes svůj pozitivní přínos k popularizaci poznatku, že vláda je omylná, nese velký podíl na zamlžení některých konceptů a vystavení mylných a zavádějících paralel mezi státem a trhem. Misesův jedinečný přístup k jednotlivým státním aktivitám skrze argument nemožnosti kalkulovat byl přetvořen teorií veřejné volby do argumentu „vládního selhání“. To je následně stavěno do protikladu k nesmyslnému pojmu „tržní selhání“, jež užívá ekonomie hlavního proudu, a obě tato „selhání“ jsou poté porovnávána, aby „ekonom“ mohl rozhodnout, zda v konkrétní situaci je „lepší“ trh, nebo státní regulace. Principiální rozpor mezi trhem (tj. dobrovolností) a státní regulací (tj. donucením) je navíc zamlžen novátorskou terminologií teoretiků veřejné volby, kdy hovoří o „ekonomickém trhu“ a „politickém trhu“. Násilný vznik moderního státu byl nahrazen neudržitelným a a-historickým konceptem společenské smlouvy; samotný stát, který v důsledku svých mocenských nástrojů získává zdroje konfiskací majetku (zdaněním), označila teorie veřejné volby za firmu; snahu dostat se do privilegovaných mocenských pozic označila za produktivní aktivitu, jež je obyčejnou součástí (politického) *trhu*.

Ve světle těchto „novátorských“ myšlenek jsou ostatní analýzy zájmových skupin, hlasování, veřejných financí, které do velkých detailů teoretici veřejné volby rozpracovali, pouhými nevýznamnými technikáliemi. Důležité již bylo vyřčeno: *stát je firma, politika je trh*. Co si může státní úředník a jakýkoli etatista, který se snaží obhájit své místo ve státní mašinérii, více přát. „Radikální liberální ekonomové“ vše řekli za něj. Bez ohledu na pravomoc, kterou se mu podaří jakýmkoli způsobem uchvátit (začne regulovat nájemné, znárodní banku, zmonopolizuje měnu, zvýší daně atd.), lze výsledek označit za „produkt trhu“, tj. to,

co si lidé přáli. Vždyť přece daný znárodnovací dekret odhlasovali demokraticky poslanci v parlamentu, tj. jednalo se o výsledek vzniklý na *politickém trhu*, což znamená, že šlo o svobodnou vůli lidí. Jestliže je totiž všechno trh („ekonomický“ nebo „politický“), pak i *jakékoli* opatření je produktem trhu. *Jakoukoli* existující situaci je možné označit za to, co si lidé přáli! Jinými slovy, každý úředník je přesně na tom místě, kde si ho lidé *svobodně* přáli mít, každý neplatič daní je z rozhodnutí *svobodných* lidí ve vězení, každý cizinec, který nezískal pracovní povolení, je nezískal, neboť si to lidé přáli; každá daň, každý zákaz prodeje určitého výrobku, každé clo, povinná vojenská služba, každé vyvlastnění ve „veřejném zájmu“ stejně jako euro a Evropská unie jsou produktem svobodné vůle lidí – výsledkem hladkého fungování trhu.

Který byrokrat a politik by poté s radostí neudělil teoretikovi veřejné volby Nobelovu cenu?! Vždyť najednou zjistil, že on, odvěký odpárc „klasického“ trhu, je najednou – v novém pojetí – jeho zastánce. Kdo by poté s maximální rozkoší neprohlásil v reakci na výtku ohledně fungování svého úřadu: „Vždyť i ti extrémní liberální ekonomové chápou, že stát je trh a lidé můj úřad a všechny regulace, které vymýšlí, prostě chtějí.“

Co s tím?

Každý polovzdělanec může použít bič a přinutit ostatní lidi k poslušnosti. Ale sloužit veřejnosti vyžaduje inteligenci a pečlivost. Jen několika lidem se podaří vyrábět boty lépe a levněji než jejich konkurenti. Cílem neefektivního odborníka bude vždy domáhat se nadřazeného postavení byrokracie. Je mu úplně jasné, že v tržním hospodářství nemůže uspět. Pro něj je všeobjímající byrokracie útočištěm. Obdařen úřednickou mocí bude za pomoci policie prosazovat svá nařízení.

Diktátorský expert na výživu chce své spoluobčany krmit v souladu se svými vlastními představami o zdravé výživě. Chce s lidmi zacházet jako krmič dobytka s kravami. Nevšimá si, že jídlo není cíl, ale prostředek k dosažení jiných cílů. Sedlák nekrmí své krávy, aby byly šťastnější, ale kvůli dosažení cíle, ke kterému dobře vykrmené krávy slouží. Jsou různé metody, jak krmit dobytek. Kterou zvolí, záleží na tom, jestli chce získat co nejvíce mléka, masa nebo něčeho jiného. Každý diktátor plánuje chovat své spoluobčany, krmit je a drezírovat jako sedlák svůj dobytek. Jeho cíl není učinit národ šťastným, ale uvést lidi do takového stavu, které udělá šťastným jeho, diktátora. Chce národ ovládat, postavit jej na úroveň dobytka.

Odstranění všudypřítomného byrokratismu není jednoduché. Nedostaví se totiž samo. Svým vlastním fungováním si vytváří nový prostor pro své účinkování. Poukazování na nedostatky byrokratického

systému a na „selhání vlády“, tak jak to činí teorie veřejné volby, není cestou. Mises vysvětluje:

To, co se nazývá nedostatky a chybami administrativy, jsou její nezbytné vlastnosti. Úřad není ziskovým podnikem, nemůže používat žádných ekonomických kalkulací. Musí řešit takové problémy, které jsou podnikovému vedení neznámé.

Vláda nutně selhává, tápe a plýtvá. Proto je třeba vyhnat státní úředníky z oblastí, kde nemají co dělat. K tomu je ale nutné, aby si lidé uvědomili, že je jejich byrokratických správců „drezírují jako sedlák svůj dobytek“. Musí poznat, navzdory přesvědčení mnoha lidí a univerzitních profesorů, že svěřením některých problémů do „péče“ státu není cestou k jejich vyřešení. Mises nám přesvědčivě ukazuje, že i kdybychom ponechali stranou skutečnost, že státní úředníci nemohou konat dobro kvůli problému kalkulace, lidé si vůbec „nepřipouštějí“ možnost, že všemohoucí stát jejich utopie by mohl usilovat o takové cíle, které oni sami odmítají“.

Stát, který zasahuje do takového množství lidských aktivit, jak je tomu dnes, plodí spoustu problémů, které lidé pocítují, ale nejsou schopni identifikovat jejich příčinu.

Nezaměstnanost velké části těch, kteří chtějí pracovat, se prodlužuje rok od roku, monopoly, ekonomické krize, všeobecná omezení produktivního ekonomického úsilí, ekonomický nacionalismus a války jsou nevyhnutelnými důsledky vládních intervencí, které hlásají obhájci třetí cesty. Všechna tato zla, za která socialisté obviňují kapitalismus, jsou právě produktem této nešťastné, údajné „pokrokové“ politiky. Katastrofy, které jsou vodou na mlýn radikálních socialistů, jsou výsledkem myšlenek lidí, kteří říkají: „Nejsem proti kapitalismu, ale...“ Tito lidé ve skutečnosti udávají krok socializaci a důkladné byrokratizaci. Jejich neznalost plodí katastrofy.

Objevit skutečné příčiny hospodářských problémů může jen obecná ekonomická věda, jež nebude naivní, vyumělkovaná, odtržená od skutečnosti našeho světa. Tou byla a zůstává Misesova praxeologie. Proto je třeba šířit ekonomické vzdělávání. Ve věku demokracie je však k uskutečnění změny potřeba, aby si skutečné příčiny problémů a následky byrokratické společnosti osvojily nejen elity, ale také masy. K tomu je nutné, aby teoretické poznatky mohly být ilustrovány na příkladech z každodenního života. Aby to však bylo možné, musí se lidé zbavit své představy o zbožštělém státu a myšlenky, že panovník je dobrý, jen má špatné rádce. Musí se setkávat s nejvyššími byrokraty při svých každodenních záležitostech, nesmí být od nich příliš daleko – byrokratická správa nesmí být centralizovaná. Obyčejný člověk musí mít možnost zblízka vidět a porovnávat. „Pro systém vládní regulace podnikání je přirozené, že

směřuje ke konečné centralizaci," varuje Mises. Čím centralizovanější vláda, tím méně lidé pochopí důsledky regulací. Vše jim bude připadat příliš složité a vzdálené. Teoretické poznatky bude složité podpořit srozumitelnými příklady. Odstranění byrokracie bude proto komplikovanější než kdy předtím.

Před ekonomy a všemi, kdo si uvědomují rizika byrokratizace, stojí dva úkoly: (1) pomocí ekonomického vzdělávání rozkrývat logiku komplexních ekonomických jevů a ukazovat lidem, jaké jsou skutečné důsledky vládních aktivit; a (2) stavět se všemi prostředky proti politické centralizaci (tj. dnes např. proti projektu Evropské unie), která zatemňuje skutečné dopady státních intervencí, znemožňuje srovnání a

vzdaluje úředníky od míst a lidí, na něž jejich rozhodnutí dopadají.

Věřím, že Misesova *Byrokracie* pomůže oživit kritického ducha, který se vytrácí pod vlivem milionů korun věnovaných na státní propagandu byrokracie, jež je v poslední době rozšířena o propagandu Evropské unie. Jak nám sám Mises praví, „vytrácení kritického ducha představuje vážnou hrozbu pro zachování naší civilizace. Kdekdo pak může tahat lidi za nos.“ Kvalitní kniha, což Misesova *Byrokracie* dokládá, nám má oproti jiným „moderním“ knihám tolik co říci i po více než 50 letech po svém sepsání, přestože je z oblasti dynamicky se vyvíjejících společenských věd. Mises věděl, že ekonomické zákony jsou nadčasové – neustále platné. Moderní počí-

tače a ekonometrické modely na nich nic nezmění. To jen evropští zastánci socialismu změnili za posledních 50 let jména a praktiky. Již se svým socialismem tolik nehonosí, ale schovávají se za jiné nálepky. Stále však chtějí totéž. A pravdy se bojí stejně jako jejich odvážnější soukmenovci, kteří se ke svému socialismu hlásili otevřeně. Mises nám ukazuje, jak je rozpoznat, a vysvětluje, k čemu jejich myšlenky vedou.

Snad nám Misesova klasika přinese do současnosti alespoň špetku starých dobrych časů.

Knihu Ludwiga von Misesa *Byrokracie* vydává Liberální institut koncem tohoto roku. Tento text je částí předmluvy k právě publikované knize.

„Tyto staré časy ale nebyly tak dobré, jak by se mohlo zdát našim současníkům. To, co bylo dobré, byla důvěra v postupující pokrok zabudovaný v systému svobodné tržní ekonomiky. Lidé tehdy nevěřili v božskou povahu státu. V tom byla jejich sláva.“

Legislativní okénko **Koza bezoárová znovu na scéně**

Projednávání zákona o státním rozpočtu každoročně vzbuzuje nové očekávání, jak se náš („jejich“, chcete-li) sociální stát vypořádá s poskytováním dotací na chov kozy bezoárové (*Capra segagrus*).

Připomeňme jen, že po dobu pěti let (v letech 1997–2001) nám zákon o státním rozpočtu přímo stanovil, jak vysoké dotace mají být z našich daní na chov tohoto jistě roztomilého zvířátka komusi vypláceny (viz též „Vývoj právní úpravy poskytování dotací na kozu bezoárovou“ v *TERRA LIBERA*, prosinec 2000), a koza bezoárová se tak stala již jistým symbolem.

Zdá se, že snad obětaví chovatelé kozy bezoárové ostrouhali a v zákoně o státním rozpočtu na rok 2002 jsme dotace na chov tohoto zástupce zvířecí říše již nenalezli. Jenže tomu není co věřit. Ze státního rozpočtu na rok 2002 totiž zmizeli i dříve slušně dotovaní bílí jeleni a tetřev hlušec. Že by stát sáhl k tak radikálnímu kroku a od všech těchto dotačních titulů upustil, se nám opravdu věřit nechce. To spíš změnil metodiku státního rozpočtu a někam to šikovně zamaskoval. Tipovali bychom kolonku něco jako „dotace veřejně prospěšným chovatelským sdružením“.

Nicméně pozor. Zahledíme-li se do nově přijímaných právních předpisů, shledáme náhle o kozu bezoárovou opět zvýšený zájem. Podívejme se této záhadě na kloub.

Po pěti letech dotování chovu kozy bezoárové nám náhle pod č. 107/2001 Sb. m. s. vstupuje do našeho právního řádu mezinárodní *Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť*. Náš Parlament ji projednal, ve Štrasburku ji naši zástupci podepsali, listiny o tom u generálního tajemníka Rady Evropy uložili a na naši kozičku přitom nezapomněli. Českému státu stála tato kozička za to, aby k uvedené úmluvě přistoupil s výhradou, že se vlastně tato úmluva, a tedy ani ochrana, v České republice na kozu bezoárovou nevztahuje. Český stát přitom ohledně kozy bezoárové uvedl, že je tomu tak „z důvodu existence pouze oborového chovu geneticky nevhodných jedinců tohoto v České republice nepůvodního druhu“.

To začíná být podezřelé. Po mnohaletém dotování jejího chovu stát mluví o naší kozičce téměř macešsky, říká, že dotoval geneticky nevhodné jedince a ještě se distancuje od tohoto „nepůvodního druhu“ a na mezinárodním fóru vznáší výhrady k jeho ochraně! Vzbuzuje to v nás ještě vyšší podezření, a tak pospěšme k mysliveckým právním předpisům.

A jsme doma. Slavný zákon o myslivosti z roku 2001 ve svém § 2 písm. d), hned poté, co to uvedená výhrada posvětila, prohlašuje kozu bezoárovou za druh, který lze „obhospodařovat lovem“, tedy česky – druh, jehož jedince lze postřítet.

První prováděcí vyhláška pak už jen upravuje „bližší pokyny o používání loveckých psů“ při lovu toho nebohého zvířete. No a druhá prováděcí vyhláška říká, kdy a v jaké roční době lze psy poštvať a střílbu provést. Zadotovanou kozu, kozla ba i kůzle bezoárové můžete v zásadě střílet každý rok od 1. září do Silvestra. Ale pozor, patrně se zde uplatní výjimka podle § 2 odst. 1, a tak asi můžete pálit z pušek a psy štvát po celý rok. Daňový poplatník Vám to platí. A pak věřte řečem o nutném růstu mandatorních výdajů! S pozdravem Lovu zdar!

JUDr. Miroslav SYLLA, advokát
Advokátní kancelář ŠVÁB, ZIMA & partneři

Solut@on[®]
internet na vaší straně

Internet Vám pomůže
zvíťzit.

My Vám pomůžeme
s Internetem.

Provozovna společnosti:
Na Křivíně 1, 140 00 Praha 4

Telefon: 61 00 94 00
Paegas +420-605-229389
Eurotel +420-602-767756
Fax: 61 00 94 24
E-mail: info@2s.cz
http://www.2s.cz

Předplatné TL na rok 2003

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?*

*Předplatte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Všechna čísla roku 2002 a předplatné na rok 2003 získá ten, kdo daruje Liberálnímu institutu minimálně 250,- Kč na jeho činnost. Předplatné pouze na rok 2003 lze získat minimálně za 150,- Kč. Elektronické předplatné ve formátu pdf za polovinu!

Účet 55 94 61/0300

Standardní roční předplatné: 0,25 g zlata
e-gold účet: 131844

Více o e-gold na: www.libinst.cz

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

**TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz**

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.